

Advies over de evaluatie van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs

Advies over de evaluatie van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs

1 Situering

Het besluit van de Vlaamse regering van 27 mei 1997 bekrachtigd door het Vlaams Parlement op 15 juli 1997 stelde een evaluatie van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het gewoon basisonderwijs in het vooruitzicht. De eindtermen zouden worden geëvalueerd in het schooljaar 2004-2005, waarna de eindtermen zelf kunnen worden aangepast vanaf 1 september 2005.

De decreten die de ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon onderwijs vastleggen, hebben geen decretaal bepaalde evaluatieperiode.

De beleidsnota onderwijs en vorming herhaalt de intentie om de eindtermen te evalueren met het oog op de aanvulling ervan vanuit een aantal nieuwe maatschappelijke behoeften en ze tegelijk te beperken. De herziene eindtermen zouden uiterlijk op 1 september 2007 moeten ingevoerd worden.

Met het oog op de evaluatie van de eindtermen suggereerde de Vlor al diverse jaren om de evaluatie grondig aan te pakken en OBPWO-onderzoek hierover op te starten ¹.

De Raad Basisonderwijs keurde het advies unaniem goed op 26 januari 2005 in aanwezigheid van 16 stemgerechtigde leden. 1 lid onthield zich.

2 Advies

De Vlor was altijd al voorstander van een grondige evaluatie van de eindtermen ². De Raad Basisonderwijs pleit er ook voor dat de evaluatie gebeurt op grond van instrumenten die de hele impact van de eindtermen op het onderwijsproces in het basisonderwijs in kaart brengen. De raad wenst ook dat de conclusies van die evaluatie vertaald worden in een eventueel nieuw pakket aan eindtermen en dat scholen zich goed kunnen voorbereiden op die nieuwe eindtermen.

2.1 Waarom een evaluatie van de eindtermen?

Naast de formele bepalingen van het decreet, zijn er ook een aantal inhoudelijke redenen waarom een evaluatie van de eindtermen noodzakelijk is.

2.1.1 Het concept van de eindtermen/ontwikkelingsdoelen zelf staat ter discussie

In oorsprong zijn de eindtermen bedacht als kwaliteitsstandaarden voor de school. Ze moeten op een herkenbare wijze verwerkt zijn in de leerplannen. Mede op basis hiervan kan de school getuigschriften uitreiken en wordt ze gefinancierd/gesubsidieerd. De raad stelt

¹ ALGEMENE RAAD, *Advies over OBPWO (procedure en prioritaire thema's*, 17 februari 2004; ALGEMENE RAAD, *Advies over thema's voor onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek*, 18 februari 2003; ALGEMENE RAAD, *Advies over onderwijskundig onderzoek en mogelijke thema's voor de oproep 2002*, 22 januari 2002;

² We hebben het hier zowel over de eindtermen voor het lager onderwijs als over de ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs. Omwille van de leesbaarheid van de verdere tekst gebruiken we de term "eindtermen".

vast dat er een aantal ontwikkelingen zijn die een betekenis hebben voor het denken over eindtermen:

- In het onderwijs groeit de overtuiging dat jongeren met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften (in heel wat gevallen) terecht moeten kunnen in een onderwijszorgcontinuüm dat zo dicht mogelijk staat bij de gewone school. De vraag rijst naar de wenselijkheid of het schoolteam voor deze leerlingen eindtermen/ontwikkelingsdoelen kan/moet gebruiken. Hoe kan men samenhangende leerlijnen garanderen voor kinderen die doorschuiven van het gewoon naar het buitengewoon en vice-versa?
- Het regeerakkoord legt een band tussen eindtermen enerzijds en de kosteloosheid van het basisonderwijs anderzijds;
- Er leven nieuwe inzichten over evaluatie van leerlingen enerzijds en over kwaliteitszorg en kwaliteitsbewaking anderzijds.
- De kleine onderwijsverstrekkers vragen aandacht voor de mogelijke gevolgen van de evaluatie van de eindtermen basisonderwijs en de eventuele goedkeuring van een nieuwe set eindtermen, op de decretaal voorziene afwijkingsprocedure.

De Algemene Raad startte een werkgroep op om over het concept van eindtermen na te denken. Het zou voorbarig zijn conclusies te trekken voor het basisonderwijs vooraleer er over de niveaus heen overeenstemming is over de functie en het concept van eindtermen.

2.1.2 Er zijn nieuwe maatschappelijke en onderwijskundige aandachtspunten die gevolgen (kunnen) hebben voor de eindtermen voor het basisonderwijs

We stellen een nog steeds toenemende druk vast om nieuwe educaties te integreren in de eindtermen. We verwijzen naar ondernemerschap, verkeerseducatie, de nieuwe inzichten over taalonderwijs op jonge leeftijd, ICT-vaardigheden, burgerschap, wetenschap en technologie, sport, cultuur, enz.

Ook internationaal stellen we een tendens vast waarbij diverse organismen verwachtingen ten aanzien van het onderwijs formuleren onder de vorm van “basiscompetenties” “sleutelvaardigheden”, enz. Zo heeft de Europese Unie in het rapport “Onderwijs en vorming 2010” leergebieden geformuleerd als een eerste aanzet voor een referentiekader voor (minimale) leerinhouden.

Onderwijskundig groeit de aandacht o.m. voor probleemgestuurd onderwijs en ontdekkend leren. De leerkracht zal daarom zo goed mogelijk inspelen op de vragen en interesses die de leerlingen zelf inbrengen. Om deze pedagogische principes te kunnen vormgeven, hebben leerkrachten behoefte aan voldoende pedagogische ruimte.

2.1.3 De impact van de eindtermen op het didactisch handelen van het schoolteam

We zijn van oordeel dat we een beter zicht moeten hebben op de impact van de eindtermen in de onderwijsrealiteit van elke dag. Dit onderzoek vereist een survey bij een voldoende grote en representatieve steekproef van directeurs en leerkrachten. De volgende vragen willen we graag beantwoord zien:

- 1 In hoeverre zijn de eindtermen richtinggevend voor de praktijk van leerkrachten (de inhoud van hun onderwijsaanbod; de werk- en organisatievormen; de gebruikte leermiddelen; de toetsen en evaluatievormen; adviezen en beslissingen over de studieloopbaan van de leerlingen)?

- 2 Hoe gaan scholen en leerkrachten om met leergebiedoverschrijdende eindtermen?
- 3 In hoeverre ervaart de leerkracht voldoende professionele ruimte om, rekening houdend met de eindtermen, mee vorm te geven aan zijn onderwijsaanbod? Hoe zien schoolteams de relatie tussen het volume van de eindtermen in relatie tot de beschikbare tijd? In hoeverre ervaren ze eindtermen als stimulerend of belemmerend voor differentiatie naar de moeilijkheidsgraad voor de beoogde leeftijdsgroep en de aansluiting bij de interesse en de leefwereld van de beoogde leeftijdsgroep?

2.2 Instrumenten

Om al die redenen is de Raad Basisonderwijs van oordeel dat een evaluatie van de eindtermen grondig moet gebeuren. Dit betekent dat de overheid goede instrumenten gebruikt die de onderwijsrealiteit beter in kaart brengen.

- Het is volgens de raad onmogelijk om te oordelen over de haalbaarheid van eindtermen op grond van de peilingstoetsen alleen. We beschikken over een tweetal peilingstoetsen naar de beheersing van bepaalde onderdelen in het leergebied wiskunde. De peilingsproeven peilen enkel naar meetbare (cognitieve) doelen, terwijl de eindtermen andere klemtonen leggen en groot belang hechten aan vaardigheden en attitudes. Eindtermen die een globale persoonlijkheidsontwikkeling nastreven, komen hierdoor helemaal niet in beeld. Eindtermen zijn ten tweede minimumdoelen die een referentiekader vormen om leerplannen te formuleren. De operationalisering van de eindtermen gebeurt in het leerplan. Leerplandoelen geven ook een eigen inkleuring en operationalisering aan de eindtermen en kunnen ze aanvullen. De peilingstoetsen operationaliseren eveneens noodgedwongen de eindtermen maar deze kan afwijken van de keuzes die leerplanmakers hebben gemaakt. De peilingstoetsen kunnen daarom niet anders dan een fragmentair beeld geven van de mate waarin Vlaamse leerlingen de eindtermen beheersen.
- De schooldoorlichtingen door de inspectie in hun huidige vorm geven een aantal indicaties over de inspanningen van scholen om met hun leerlingenpopulatie de eindtermen te halen. Ze bieden echter geen houvast om te oordelen over de haalbaarheid of wenselijkheid van concrete eindtermen op macroschaal.
- Opeenvolgende adviezen van de Algemene Raad over thema's voor OBPWO-onderzoek pleitten voor een gedegen evaluatie-onderzoek naar de impact en de haalbaarheid van eindtermen. De raad pleitte ervoor dat de overheid, met het oog op een evaluatie ervan in dit schooljaar, voorafgaand onderzoek zou initiëren dat de basis zou kunnen vormen voor deze evaluatie. Tot vorig jaar ging de overheid echter niet in op die suggestie. Dit jaar is er wel een onderzoek dat start maar het is vanzelfsprekend dat de resultaten ervan nog niet voorhanden zijn.

3 Conclusie

De Raad Basisonderwijs is van oordeel dat diverse ernstige argumenten pleiten voor een grondige evaluatie van de eindtermen. De Vlor neemt zelf initiatief om een aantal elementen aan te reiken. Naast de peilingsproeven zouden andere instrumenten de impact en de betekenis van eindtermen mee in kaart moeten brengen. Het OBPWO-onderzoek start pas in de loop van de volgende maanden. Ook de onderwijsinspectie kan hiervoor relevante gegevens aanbrenge.

Het is in die context niet haalbaar om het debat over de evaluatie van de eindtermen in dit schooljaar af te ronden en de eindtermen zelf te herzien vanaf 1 september 2005 (decreet).

De implementatiedatum veronderstelt overeenstemming over het nieuwe concept voor de eindtermen, de ontwikkeling van eindtermen, het uitschrijven en goedkeuren van leerplannen en de verdere ontwikkeling van didactische materialen. Uit de implementatie van de vorige generatie van eindtermen blijkt de noodzaak dat leerkrachten ook worden voorbereid op nieuwe onderwijskundige en didactische inzichten die ze moeten realiseren. Het is niet mogelijk al die stadia te doorlopen vóór 1 september 2007 (implementatiedatum in de beleidsnota).

De Raad Basisonderwijs pleit er dan ook voor dat evaluatie weliswaar dit jaar wordt aangevat, maar dat de overheid de evaluatie van de huidige eindtermen grondig aanpakt op grond van een brede waaier aan instrumenten en met een bevraging van het onderwijspersoneel. Tegelijk moet de overheid een realistisch tijdspad uitzetten voor de (eventuele) invoering van nieuwe eindtermen in het basisonderwijs.

Dirk Piqueur
secretaris

Gaby Tersago
voorzitter